

Izvirni znanstveni članek
UDK 347.9:343.157.5

O protiustavnosti ureditve zahteve za varstvo zakonitosti v pravnem postopku

ALEŠ GALIČ
doktor pravnih znanosti
redni profesor na Pravni fakulteti
Univerze v Ljubljani

1. Uvod – med germanskim, romanskim in sovjetskim pravnim krogom

Slovenija po ureditvi pravnega postopka v Zakonu o pravnem postopku (ZPP)¹ spada v t. i. germanski pravni krog, ZPP neposredno izvira iz avstrijskega ZPO.² V državah tega pravnega kroga je splošno sprejeto, da bi sodelovanje državnega tožilca v rednem pravnem postopku pomenilo nedopusten tujek. Pravdni postopek je namreč namenjen varstvu individualnih pravic in temelji na avtonomiji volje strank.³ Ob tem je možnost, da se po intervenciji državnega organa doseže sprememba sodbe v civilnopravni zadevi tudi mimo volje strank, neskladna z načelom dispozitivnosti.⁴

V ZPP institut zahteve za varstvo zakonitosti (v nadaljevanju: ZVZ) torej očitno ni bil vključen kot del pravne tradicije, ki izhaja iz avstrijskega ZPO. Po letu 1945 je bil v ZPP dodan kot »uvoz« iz sovjetskega koncepta civilnega procesnega prava.⁵ Šlo je za omejevanje avtonomije volje strank, za izraz nezaupanja v svobodo in z njo povezane sposobnosti in odgovornosti posameznika za svoja ravnanja, prav tako pa za način zagotavljanja neomejenega nadzora nad (nižjimi) sodišči.

¹ Uradni list RS, št. 26/99.

² Zivilprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005 (BGBl. I S. 3202; 2006 I S. 431; 2007 I S. 1781), die zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 22. November 2020 (BGBl. I S. 2466) geändert worden ist.

³ Glej na primer Rosenberg, Schwab, Gottwald, str. 141, Fasching, str. 1143.

⁴ Na primer Hess v: Oberhammer, str. 18.

⁵ Prav tam.

To pa ne pomeni, da je sodelovanje državnega tožilca v pravnem postopku z možnostjo vlaganja posebnih izrednih pravnih sredstev na Vrhovno sodišče RS samo po sebi nezdružljivo s sodobno, k varstvu človekovih pravic zavezano in na spoštovanju človekove svobode in lastne odgovornosti temelječo ureditvijo pravnega postopka. V državah romanskega pravnega kroga je uveljavljeno izredno pravno sredstvo, ki je podobno zahtevi za varstvo zakonitosti, in sicer po merilu pomena zadeve za pravni red in njegovo enotnost državni tožilec ali temu podoben državni organ vloži posebno pravno sredstvo na najvišje sodišče (na primer v Italiji *il ricorso nell'interesse della legge*, na Nizozemskem *cassatie in het belang der wet*). Pri tem pa je treba poudariti, da vrhovna instanca lahko le ugotovi kršitev zakona, ne more pa razveljaviti ali spremeniti sodbe (odločitev sodišča ima torej pomen precedensa za prihodnje ravnanje sodišč, ne koristi oziroma ne škodi pa stranki v obravnavani zadevi).⁶

2. Reforme zahteve za varstvo zakonitosti ni mogoče ločiti od reforme revizije

Med tranzicijo so številni v Sloveniji (tudi takrat tu delujoči pravosodni svetovalci iz Nemčije) predlagali hitro ukinitve zahteve za varstvo zakonitosti. Sam sem tako poenostavljenim (in zaradi zanemarjanja »širšega konteksta« zgrešenim) predlogom nasprotoval.⁷ Opozarjal sem na to, da (poleg zgoraj opisanega vidika, da podobni instituti obstajajo v modernih ureditvah držav romanskega pravnega kroga in imajo pozitivne učinke) ureditve ZVZ ni mogoče obravnavati ločeno od širše reforme revizije kot glavnega načina za dostop strank do Vrhovnega sodišča RS. V času, ko je revizija temeljila na kriteriju vrednosti spornega predmeta, namreč ni bilo – razen ZVZ – nobene možnosti, da se Vrhovno sodišče izreče o pravnih vprašanjih, ki so za razvoj prava in enotnost sodne prakse pomembna, vendar pa pri njih ni dosežen vrednostni prag za dopustnost revizije (ali pa revizija že po zakonu ni dopustna). ZVZ ni bilo mogoče kar enostavno ukiniti, vsaj dokler ni prišlo do reforme revizije s tem, da se je kriterij vrednosti spornega predmeta nadomestil s kriterijem pomembnega pravnega vprašanja. Reforma je bila izvedena z uveljavitvijo novele ZPP-D in nato dokončno še z novelo ZPP-E. Obe sta poudarili t. i. »javno funkcijo« Vrhovnega sodišča⁸ – to je usmerjevalna, precedenčna funkcija Vrhovnega sodišča in objektivna korist judikatov Vrhovnega sodišča za pravni red, tako z vidika razvoja prava skozi sodno prakso kot z vidika zagotavljanja enotnosti sodne prakse (glej člen 367.a ZPP).⁹ Uvedba takih meril za dopustitev pravnega sredstva namreč pomeni,

⁶ Glej Galič v: Ude in Galič, str. 1574 in nasl.

⁷ Prav tam.

⁸ Primerjaj sklep Ustavnega sodišča RS U-I-302/09 z dne 12. 5. 2011. Glej tudi Zobec.

⁹ O tej reformi ter o pomenu t. i. »javne funkcije« Vrhovnega sodišča sem veliko pisal, s konsistentnim zavzemanjem za reformo. Na primer Galič 2007, pril. str. II–VIII; Galič 2008; Galič 2015, str. 950–969; Galič 2017; Galič v: Galič, Kramberger Škerl 2019, str. 105–124; Galič v: Adolphsen 2014, str. [159]–173.

da odločitev vrhovnega sodišča o zadevi presega pomen, ki ga ima za posamezni primer. Na splošno se pričakuje, da bo upoštevana v prihodnjih primerih in da bo tako postala dragoceno vodilo nižjim sodiščem ter vsem prihodnjim strankam in njihovim odvetnikom. Samo takšna izbirna merila zagotavljajo, da vrhovno sodišče presoja izključno primere, ki imajo precedenčni pomen. Poleg tega pa samo takšna merila lahko zagotovijo, da vsi takšni primeri pridejo na vrhovno sodišče. Tako vrhovno sodišče lahko učinkovito določa pravila, ki bi se morala uporabiti v prihodnjih primerih z vseh pravnih področij. Druga izbirna merila, kot je vrednost terjatve v civilnih zadevah, niso primerna za ta namen.¹⁰

Ob reformi revizije se je v Sloveniji postopoma (z novelama ZPP-D¹¹ in ZPP-E¹²) reformiralo tudi pravno sredstvo zahteve za varstvo zakonitosti. Da bi to pravno sredstvo lahko ostalo v ustavni ureditvi, ki temelji na spoštovanju človekovih pravic, je (bilo) iz njega treba odstraniti elemente, ki so izraz represivnega modela pravnega postopka sovjetskega tipa. Primerjava z ureditvami v državah »romanskega pravnega kroga« (na primer Francija, Italija, Nizozemska) pokaže nujnost dvojega:

- Jasno je treba sprejeti, da namen tega pravnega sredstva ni nadzor nad delovanjem nižjih sodišč ali preverjanje – zaradi koristi strank v konkretnem postopku – pravilnosti odločitve, pač pa mora cilj tega pravnega sredstva presegati pomen konkretne zadeve in korist strank v tej konkretni zadevi; cilj je zagotavljanje objektivne koristi za pravni red v celoti, torej da se Vrhovno sodišče izreče o pravnih vprašanjih, ki so pomembna za razvoj prava skozi sodno prakso in za enotnost sodne prakse.
- Ker ne gre za pravno sredstvo strank v konkretni zadevi, saj je vložitev tega pravnega sredstva neodvisna od volje strank (vložitev ne morejo niti preprečiti niti je zahtevati kot pravice), je treba zagotoviti, da odločitev ne bo posegala v pravnomočno zaključeno zadevo; učinek je lahko le ugotovitveni. Za cilj, ki ga to pravno sredstvo želi doseči (učinek za naprej: usmerjalna vloga vrhovnega sodišča in s tem zagotavljanje predvidljivosti in pravne varnosti, prispevek k razvoju prava in enotnosti sodne prakse), je to povsem dovolj.

Prvi del naloge je v Sloveniji že bil opravljen, najprej s spremembo prakse Vrhovnega državnega tožilstva in prakse Vrhovnega sodišča – oba sta spoznala, da je vložitev zahteve za varstvo zakonitosti upravičena le, kadar se s tem sledi javnemu interesu (v zgoraj opisanem pomenu rešitve pomembnega pravnega vprašanja in zagotavljanja enotnosti sodne prakse), ki presega zgolj konkretno zadevo. To pa je bilo dokončno potrjeno tudi z novelo ZPP-D,

¹⁰ Glej 22. točko Mnenja št. 20 (2017) z naslovom Vloga sodišč v zvezi z enotno uporabo prava, ki ga je pripravil Posvetovalni svet evropskih sodnikov (CCJE). (Svet Evrope me je, kot je v uvodu mnenja tudi navedeno, imenoval kot eksperta za pripravo osnutka tega mnenja skupaj z obrazložitvijo.)

¹¹ Uradni list RS, št. 45/08.

¹² Uradni list RS, št. 10/17.

po kateri zakon v tretjem odstavku 385. člena izrecno določa, da (razen v primerih kršitve tretjega odstavka tretjega člena ZPP v položaju materialnih procesnih dispozicij – kar ni relevantno za obravnavano zadevo) se ZVZ lahko vložijo, če so izpolnjeni pogoji iz prvega odstavka 367.a člena ZPP.

3. Nedokončana reforma: odločitev o ZVZ po kriteriju rešitve pomembnega pravnega vprašanja mora imeti le ugotovitveni učinek

Drugi del naloge – zagotovitev, da ima odločitev o ZVZ kot pravnem sredstvu zunaj dispozicije strank (razen v primerih kršitve tretjega odstavka 3. člena ZPP v položaju materialnih procesnih dispozicij) lahko le ugotovitveni učinek in ne more poseči v pravnomočno zaključeno odločitev v sporu med strankama – pa ostaja nedokončan. Zakonodajalec je šele z novelo ZPP-E to spremembo večinoma uveljavil. V zadevah, v katerih je dopustna revizija, ima odločitev o ZVZ le ugotovitveni učinek (tretji odstavek 391. člena ZPP).¹³ Sam sem že leta 2017 zapisal, da je ta novost zaradi »zahtev varstva ustavnih procesnih jamstev nujna« in da je bila dosedanja ureditev, po kateri je pravno sredstvo v rokah državnega organa – državnega tožilca – lahko posegalo v pravnomočno rešeno civilno zadevo, »sistemsko zgrešena in v nasprotju z ustavnimi jamstvi«¹⁴ (o razlogih za protiustavnost v nadaljevanju).

Vendar ta reforma – v nasprotju z željo predlagatelja zakona in tudi Državnega tožilstva, ki je reformo podprlo¹⁵ – ni bila izvedena v celoti. V zadnji fazi priprave novele ZPP-E je bila za spremenjeni tretji odstavek 391. člena ZPP zakona uvedena izjema: odločitev o ZVZ (tudi zunaj položajev kršitve tretjega odstavka 3. člena ZPP pri materialnih procesnih dispozicijah) še vedno lahko poseže v pravnomočno odločitev višjega sodišča v konkretni zadevi (sprememba sodbe, razveljavitev sodbe in vrnitev v novo sojenje), in sicer »če zoper pravnomočno sodbo

¹³ V ureditvi v letih 2008–2017, torej od novele ZPP-D do novele ZPP-E, zahteva za varstvo zakonitosti v teh primerih sploh ni bila možna. ZPP-E pa je uvedel novost in dopustnost ZVZ *ratione materiae* razširil. Povzeman iz svojih Uvodnih pojasnil k noveli ZPP-E (Galič 2017): »Po kriteriju pomembnega pravnega vprašanja bo zahteva mogoča tudi v primerih, v katerih je sicer mogoča revizija (385. člen). Doslej je bila mogoča le tedaj, ko revizija že abstraktno ni mogla biti dovoljena (na primer stečajni postopek, izvršba, nepravdni postopki, motenje posesti ...). Ali se bo Vrhovno sodišče lahko izreklo o pravnih vprašanjih, pomembnih za razvoj prava in enotnost sodne prakse, poslej torej ne bo odvisno le od tega, ali bodo stranke vložile predlog za dopustitev revizije. Tudi ta novost je pozitivna. Kakovostne zahteve za varstvo zakonitosti lahko pripomorejo k temu, da se pravo razvija in sodna praksa ustrezno poenoti tudi na področjih, na katerih se sicer ta cilj lahko uresničuje z dopuščenimi revizijami.«

¹⁴ Galič 2017, str. 60, op. 43.

¹⁵ Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o pravdnem postopku, EVA 2013-2030-0093 z dne 7. 9. 2016,

revizije ni mogoče dopustiti«. ¹⁶ To pomeni, da je glede ZVZ, pri kateri revizija ni možna, ureditev tudi po uveljavitvi novele ZPP-E enaka, kot je bila v času ZPP-D. S tem pravnim sredstvom se Vrhovnemu sodišču še vedno odpira možnost, da poseže v konkretno zadevo, kar učinkuje na civilne pravice in obveznosti konkretnih strank.

Zakaj je bila v zadnjem hipu v zakon z novelo ZPP-E dodana ta izjema, mi ni uspelo ugotoviti (pri pripravi ZPP-E nisem sodeloval). Predlog ZPP-E takšne izjeme ni vseboval. ¹⁷ S povzemanjem tudi mojih stališč je predlagatelj jasno povedal, da je sprememba ZPP, ki naj doseže, da bo odločitev o ZVZ imela le ugotovitveni učinek, nujna:

»Pri novem tretjem odstavku 391. člena ZPP je predlagatelj sledil utemeljenemu predlogu Vrhovnega državnega tožilstva, po katerem ne bi posegali v pravnomočno sodno odločbo tam, kjer se javni interes kaže v poenotenju sodne prakse ali odločanju o pomembnem pravnem vprašanju. Rešitev je povzeta po vzoru drugega odstavka 426. člena ZKP. Glede na to, da je zahteva za varstvo zakonitosti praviloma vložena v interesu poenotenja sodne prakse ali rešitve pomembnega pravnega vprašanja in torej zasleduje javni interes, naj ima odločba le ugotovitveni učinek, enako kot v državah romanskega kroga, na primer v Franciji in na Nizozemskem.^[18]

[...] je smiselno ohraniti zahtevo za varstvo zakonitosti v tistih primerih, ko gre za razpolaganja strank v nasprotju s kogentnimi pravili ali moralo, saj stranki v praksi pogosto skleneta sodno poravnavo ali izposlujeta zamudno sodbo, sodbo na podlagi izostanka ali sodbo na podlagi odpovedi, da bi izigrali prisilne predpise (na primer o prenosu lastninske pravice na kmetijskih zemljiščih, o ugotovitvi očetovstva, o pogrebni dejavnosti) ali na nedovoljen način škodili tretji osebi (koluzija, lat. *collusio* – skriven dogovor).^[19]

Po veljavni ureditvi gre pri zahtevah za varstvo zakonitosti tudi za neenako obravnavanje strank, če so vložene pobude iz enakih razlogov. Ena stranka lahko preko zahteve za varstvo zakonitosti doseže razveljavitev ali spremembo sodne odločbe, druga pa ne, ker več ni izkazan pravni interes [...].²⁰

¹⁶ Poleg tega še v primeru, da je v isti zadevi poleg ZVZ vložena tudi revizija – vendar to za obravnavano zadevo ni bistveno.

¹⁷ Člen 116 predloga ZPP (EVA 2013-2030-0093 z dne 7. 9. 2016): »V 391. členu se doda nov tretji odstavek, ki se glasi: »Če je zahteva za varstvo zakonitosti vložena pod pogoji iz prvega odstavka 367.a člena tega zakona in vrhovno sodišče spozna, da je utemeljena, ugotovi le, da je bil zakon prekršen, ne da bi posegalo v pravnomočno odločbo.«

¹⁸ Glej Galič 2002, str. 1574 in nasl.

¹⁹ Glej sklepe Vrhovnega sodišča RS II Ips 256/2010 z dne 12. 12. 2013, II Ips 211/2013 z dne 21. 11. 2013, II Ips 528/2006 z dne 25. 1. 2007 in II Ips 425/2000 z dne 6. 12. 2000.

²⁰ Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o pravnem postopku, EVA 2013-2030-0093 z dne 7. 9. 2016.

4. Nedopustnost ureditve, ki omogoča poseg v konkretno sodno odločbo, kadar je ZVZ vložena po kriteriju rešitve pomembnega pravnega vprašanja

Določitev izjeme, da ZVZ omogoči poseg v pravnomočno zaključeno konkretno zadevo, čeprav gre za ZVZ po kriteriju »pomembnega pravnega vprašanja«, je napaka. Ta napaka pa je povzročila, da se v ZPP ohranja neskladnost z Ustavo. Ta neskladnost sicer obremenjuje pravno sredstvo ZVZ že ves čas in pomeni, da Vrhovno sodišče še vedno lahko poseže v pravnomočno zaključeno zadevo glede pravice/obveznosti do povrnitve stroškov postopka. Kot sem zapisal že leta 2017: določitev le ugotovitvenega učinka odločb Vrhovnega sodišča, izdanih na podlagi ZVZ (zunaj konteksta kršitev tretjega odstavka 3. člena ZPP pri materialnih procesnih dispozicijah), »je torej v bistvu – zaradi zahtev varstva ustavnih procesnih jamstev – nujna«. Namreč, »[d]osedanja ureditev, po kateri je pravno sredstvo v rokah državnega organa – državnega tožilca – lahko posegalo v pravnomočno rešeno civilno zadevo, je bila sistemsko zgrešena in v nasprotju z ustavnimi jamstvi.«

Zakaj je ta ureditev (torej ureditev, ki je glede učinkovanja odločb VS RS na podlagi ZVZ v času po uveljavitvi ZPP-D veljala v celoti, tudi po noveli ZPP-E pa še vedno velja v primerih, ko se ZVZ vloga v zadevi, v kateri ni dopustna revizija) v nasprotju z Ustavo?

En razlog (enakopravnost strank) je navedel že predlagatelj (glej zgoraj). Bolj pomembno pa je, da možnost, da se na podlagi pravnega sredstva, ki ni v rokah strank, poseže v pravnomočno zaključeno zadevo strank (in pri tem ne gre za varstvo javnega interesa pri preprečevanju nedopustnih razpolaganj v primeru materialnih procesnih dispozicij strank), nasprotuje ustavnim procesnim jamstvom in temeljnim načelom postopka.

4.1. Zahteva za varstvo zakonitosti mimo volje strank: kršitev splošne svobode ravnanja po 35. členu Ustave

Če je zahteva za varstvo zakonitosti vložena mimo volje strank ali celo v nasprotju z njihovo voljo (kar po ZPP ni nemogoče, čeprav se to v praksi – kadar ne gre za kontekst nedovoljenih razpolaganj z namenom izigravanja zakona s procesnimi sredstvi – zgodi le izjemoma), to pomeni kršitev načela dispozitivnosti in spoštovanja avtonomije strank²¹ ter ni združljivo s temeljnim postulatoma pravnega postopka, namreč da gre za varstvo individualnih pravic, določenih primarno v individualnem interesu strank. Le od volje strank je zato odvisno, ali bodo kaj storile za varstvo svojih pravic (oziroma se – v položaju tožene stranke – branile pred

²¹ Glej na primer Rosenberg, Schwab, Gottwald, str. 141; Fasching, str. 1143; Hess v: Oberhammer, str. 18.

morda neutemeljenimi zahtevki, ki lahko posežejo v njihove pravice). Zgolj okoliščina, da stranke v nekaterih primerih dostopa do Vrhovnega sodišča sploh nimajo, tega ne spremeni. Ni v nasprotju z Ustavo, da zakon omogoča le dvostopenjsko sojenje. Ni pa tudi mogoče špekulirati, ali bi v primeru, da bi pravno sredstvo stranke na Vrhovno sodišče bilo mogoče, stranka to pravno sredstvo vložila. Odločanje za opravo procesnih dejanj, odločanje o tem, kateri odvetnik bo za stranko ta dejanja opravil, in o tem, ali bo stranka sprejela stroškovni riziko, povezan s pravnim sredstvom, spada v okvir splošne svobode ravnanja. To ni združljivo z močno paternalističnim konceptom, da bo namesto stranke pravno sredstvo vložil državni tožilec, stranka pri tem ne bo imela vpliva na izbiro, kdo bo (po vsebini – kajti to neposredno vpliva na njene pravice in obveznosti) njeno zadevo zastopal, po drugi strani pa tudi ne bo imela nobenega stroškovnega rizika pri tem. Možnost, da se v pravnem postopku – torej v zadevi, ki se nanaša na civilne pravice in obveznosti – poseže v pravnomočno odločitev (kadar ne gre za javni interes preprečitve izigravanja zakona ob kršitvi tretjega odstavka 3. člena ZPP), je v neskladju s pravico do sodnega varstva po 23. členu Ustave in splošno svobodo ravnanja po 35. členu Ustave.

4.2. Zahteva za varstvo zakonitosti na pobudo strank: državno tožilstvo kot nedopusten posrednik med zadevo stranke in sodiščem

Vendar pri nas zahteva za varstvo zakonitosti večinoma ni vložena mimo volje strank. Pobudo za vložitev zahteve za varstvo zakonitosti praviloma dajo stranke same (to je tudi vgrajeno v sistem; Odvetniška tarifa prav zato že ves čas vsebuje tudi postavko za pobudo za vložitev ZVZ oziroma danes »pobudo za vložitev izrednega pravnega sredstva«, glej 4. točko tarifne št. 21 Odvetniške tarife). Vendar to ni nič manj ustavno sporno.

Če pravno sredstvo – ne glede na to, kdo ga vложи – posega v pravice in obveznosti stranke, je to treba po vsebini šteti za zadevo stranke. Takoj ko je tako, pa je nedopustno, da »filter«
glede vprašanja, katere zadeve stranke bodo predložene v presojo sodišču, opravi organ, ki ni sodišče. Ni sporno, da se zadeve »filtrirajo«
na sodišču, nedopustno pa je, da med sodiščem in stranko obstaja neki tretji organ, ki lahko po lastni diskreciji odloča, zadeve katerih strank bodo predložene sodišču. Pravno sredstvo državnega tožilca je v pravnem postopku načeloma ustavno sprejemljivo le, kadar ga ni mogoče šteti za »zadevo stranke«, to pa je mogoče doseči le z ugotovitvenim učinkom sodbe, ki jo Vrhovno sodišče izda na podlagi tega pravnega sredstva. Tako je tudi v številnih pravnih redih romanskega pravnega kroga.

Da med odločitvijo, ali bo zadeva stranke prišla na sodišče, in samim sodiščem ne sme biti posrednika, ki bi lahko »filtriral«
zadeve, je – sicer v drugem kontekstu – potrdilo tudi Evropsko sodišče za človekove pravice. V nosilni zadevi *Golder*²² je ESČP vzpostavilo doktrino, da

²² ESČP v zadevi 4451/70, *Golder proti Združenemu kraljestvu*, z dne 21. 2. 1975, str. 13. O tem pišem v Galič 2004.

iz pravice do dostopa do sodišča po 6. členu EKČP izhaja, da vsakdo lahko doseže, da njegova vloga, ki jo naslovi na sodišče, tudi dejansko pride pred sodnika. S tem se zagotovi, da med stranko in sodnikom ni posrednika, ki bi lahko odločal, katere vloge bo dal na vpogled sodniku. V zadevi *Golder* je sicer šlo za dejanske ovire, in sicer odločitev o tem, ali ima zapornik kakšno civilno pravico (na primer odškodninski zahtevek v zvezi s pravico do časti in dobrega imena) zoper osebe zapora. Odločitev o tem mora biti prepuščena sodišču in ne upravi zapora. To seveda še bolj velja, kadar gre za pravne ovire, ki med zadevo stranke in sodišče postavljajo posrednika, ki ni sodišče, dana pa mu je možnost, da presoja, katere zadeve strank bodo prišle pred sodišče.

Gotovo se pri kakšnem bralcu na tem mestu postavlja pomislek, »saj vendar pri ZVZ ne gre za zadevo stranke, gre za zadevo državnega tožilca« in torej to sploh ni podobno zgoraj obravnavani problematiki. To drži le v formalnem smislu. Državni tožilec je vlagatelj ZVZ. Vsebinsko pa gre gotovo za zadevo stranke. Če Vrhovno sodišče na podlagi ZVZ lahko poseže v pravnomočno zaključeno zadevo, je to nedvomno odločanje o civilnih pravicah in obveznostih strank. Ni bistveno, kdo je formalni vlagatelj, ključno je, kaj je vsebina zadeve, o kateri se odloča. Kadar odločitev Vrhovnega sodišča ni zgolj ugotovitvena, temveč lahko spremeni ali razveljavi izpodbijano sodbo, je to odločanje o (civilnih) pravicah in obveznostih, za kar morajo biti izpolnjene zahteve iz 6. člena EKČP in prvega odstavka 23. člena Ustave. ZVZ je – ker se ne omejuje na ugotovitveni učinek odločbe VS RS – način, da se odločitev v zadevi individualnih strank odpre in razveljavi ali spremeni. To je neposredno odločanje o obveznostih in pravicah udeležencev v postopku; saj vendar tudi za položaj, v katerem je neskladnost z na avtonomiji in svobodi človeka temelječo ureditvijo pravnega postopka najbolj očitna – torej ko se ZVZ lahko vloži mimo ali celo proti volji obeh strank (pa ne gre za problematiko nedovoljenih razpolaganj pri procesnih dispozicijah) –, najbrž ne bi nihče rekel, da »to ni problem, saj tožilec vlaga ZVZ v svoji zadevi, ne v zadevi strank«. (!) Da je to zadeva (in v vsebinskem smislu tudi vloga) strank, postane še bolj očitno, kadar je vložitev ZVZ sprožila pobuda stranke. V takem primeru pa, kot je bilo obrazloženo, iz pravice do sodnega varstva izhaja, da med zadevo stranke in sodiščem ne sme biti posrednika, ki ni del sodne oblasti (državno tožilstvo ni) in ki bi mu bila prepuščena odločitev, katere zadeve stranke bodo predložene v odločanje sodišču in katere ne. Ta jamstva oziroma zahteve veljajo tudi za Vrhovno sodišče. Ustava sicer ne zagotavlja pravice dostopa do Vrhovnega sodišča. Vendar če zakon postopek pred Vrhovnim sodiščem omogoča, se jamstva glede dostopa do sodišča nanašajo tudi na ta postopek.²³

²³ Na primer ESČP v zadevi 20627/04, *Liakopolou proti Grčiji*, z dne 24. 5. 2006, odločba Ustavnega sodišča RS Up-1782/08 in U-I-166/08 z dne 18. 6. 2009. O tem glej Galič v: Šturm (ur.), 23. člen.

Da je ureditev ZVZ način filtriranja dostopa do Vrhovnega sodišča, izhaja tudi iz zgodovine reformiranja dopuščene revizije v zadnjem desetletju. Ob pripravi novele ZPP-D je bil namreč izražen strah, ali bo preširoka možnost že samih predlogov za dopustitev revizije nesorazmerno obremenila Vrhovno sodišče. Tedaj je – sam sem sodeloval v delovnih skupinah – zato prevladalo stališče, da »določimo oziroma ohranimo omejitve, na primer za spore pod 2.000 EUR in za zadeve izven ZPP (stečaj, izvršba, začasne odredbe, nepravdni postopki), zato pa tam ohranimo ZVZ«.

Ni težava, če je filtriranje zadev določeno v okviru (Vrhovnega) sodišča. Nedopustno pa je, da v vsebinskem smislu ureditev ZVZ – kolikor omogoča poseganje v konkretne zadeve – pomeni, da je organu, ki je del izvršilne oblasti, prepuščena odločitev, katere civilne zadeve zasebnih subjektov bodo sploh dobile možnost, da pridejo do Vrhovnega sodišča. Morda velja spomniti še na dejstvo, da je človekove pravice treba razlagati v vsebinskem smislu in z namenom učinkovitega uresničevanja, ne le v formalnem smislu. Zato za opredelitev, za čigavo zadevo gre (zadevo državnega tožilca ali zadevo strank), ni ključno, kdo je formalni vlagatelj pravnega sredstva, pač pa je bistven učinek – namreč vprašanje, v čigave pravice in obveznosti (še toliko bolj, kadar gre za tiste, ki naj bi bile varovane že z učinkom pravnomočnosti) bo sodišče na podlagi pravnega sredstva lahko poseglo.

Pozornost velja posvetiti standardnemu zapisu v sklepih Vrhovnega sodišča o ZVZ v delu, ki zavrača stroškovne zahtevke strank (te se lahko izjavijo o ZVZ): »ZVZ namreč ni v dispoziciji strank (temveč Vrhovnega državnega tožilstva), zaradi česar jim sodišče ne more priznati v zvezi z njo nastalih pravnih stroškov.« Ta zapis je najbrž v odločbah VS RS o ZVZ po inerciji, na način *copy-paste*, brez posebnega razmisleka. Vendar v resnici dokazuje, kako neskladno s temelji strukture civilnega sodnega postopka je, da Vrhovno sodišče na temelju pravnega sredstva državnega tožilca lahko odloči o civilnih pravicah in obveznostih posameznikov v navadni civilni zadevi. Z vidika stranke, ki ji ZVZ lahko koristi (stranki, ki je v sporu pravnomočno izgubila, je razumljivo v korist, da se prek ZVZ »odpre« možnost obravnave zadeve pred Vrhovnim sodiščem), to dokazuje, da država zanjo prevzema tudi stroškovni riziko – stranka ne potrebuje niti odvetnika, torej pravnega strokovnjaka, čigar ustavna vloga sicer je, da omogoča učinkovito uveljavljanje sodnega varstva svojih klientov, niti ne nosi stroškovnega rizika presoje za primer, da pravno sredstvo ne bo uspešno. Vse to – odločitev o pravnem sredstvu, tudi z vidika stroškovnega rizika, odločitev o tem, kdo bo v korist stranke zastopal njene interese – spada v sfero spoštovanja človekove svobode ravnanja. Po drugi strani pa za nasprotno stranko – tudi če v postopku z ZVZ uspe – dokončno ostaja lastni strošek sodelovanja v postopku. In vsebinsko gre za njen postopek, kajti lahko se zgodi, da bo Vrhovno sodišče spremenilo odločitev v zadevi, ki je bila sicer pravnomočno odločena v njeno korist. Te kompleksne problematike ni mogoče odpraviti s formalistično navedbo, da ZVZ pač ni v dispoziciji strank, zato strankam ni mogoče priznati v zvezi z njo nastalih stroškov. Kar pa bi

v resnici vse veljalo le, če res ne bi šlo za zadevo strank – a to je mogoče doseči le tako, da bo odločitev Vrhovnega sodišča lahko imela samo ugotovitveni učinek, brez posega v odločitev v konkretni zadevi.

Pravno sredstvo državnega tožilca je v pravnem postopku v obeh položajih – torej tako v primeru, ko je vloženo mimo oziroma proti volji strank, kot tudi v primeru, ko je vloženo na pobudo stranke – načeloma ustavno sprejemljivo le, če ga ni mogoče šteti za »zadevo stranke«, to pa je mogoče doseči le z ugotovitvenim učinkom sodbe, ki jo Vrhovno sodišče izda na podlagi tega pravnega sredstva. Drugače je le v primeru, ko je namen ZVZ, da prepreči izigravanje oziroma obid zakona s procesnimi sredstvi – torej ko gre za razlog kršitve tretjega odstavka 3. člena ZPP v položaju materialnih procesnih dispozicij. Obstoječa ureditev po ZPP-E (zdaj tretji odstavek 391. člena ZPP) in v celoti že prej, po ZPP-D, v delu, ki omogoča Vrhovnemu sodišču, da na podlagi ZVZ poseže v pravnomočno odločeno zadevo z učinkom za stranki konkretnega postopka, ni v skladu s prvim odstavkom 23. člena Ustave (pravica do sodnega varstva) in tudi ne s 35. členom Ustave v delu, v katerem iz tega člena izhajajo splošna svoboda ravnanja in avtonomija človeka, tudi v zasebnem in procesnem pravu.

5. Zahteva za varstvo zakonitosti in javna funkcija Vrhovnega sodišča: narava javnega interesa, da Vrhovno sodišče reši pomembno pravno vprašanje

Res je sicer, da ZVZ tudi v primeru, ko se vlaga iz razloga »pomembnega pravnega vprašanja« in torej ne zaradi kršitve tretjega odstavka 3. člena ZPP v položajih materialnih procesnih dispozicij, varuje javni interes. To je interes pravnega reda v celoti – razvoj prava skozi sodno prakso, zagotavljanje enotnosti sodne prakse in preprosto rečeno učinek za naprej: priložnost, da Vrhovno sodišče s tem, ko določeno pravno vprašanje reši najvišja avtoriteta sodne oblasti, zagotovi usmeritev, predvidljivost in pravno varnost nižjim sodiščem, pa tudi strankam in njihovim odvetnikom pri svetovanju klientom in njihovem zastopanju. To je drugačen javni interes kot tisti, ki mu ZVZ sledi v primerih kršitve tretjega odstavka 3. člena ZPP, torej v primerih obida oziroma izigravanja zakona z materialnimi procesnimi dispozicijami. Tam se javni interes izraža v zahtevi, da se konkretna sodna odločba razveljavi in se javni interes zavaruje le s posegom v konkretno odločitev.

Drugače pa je v primeru ZVZ, ki je vložena zaradi rešitve »pomembnega pravnega vprašanja«. To je t. i. »javna funkcija« odločanja Vrhovnega sodišča. Vendar je za polno in učinkovito zagotovitev te funkcije dovolj, da se izda odločitev z ugotovitvenim učinkom. Z vidika učinka za naprej je to povsem enako kot odločitev s posegom v pravnomočno odločeno zadevo. Poseg v konkretno zadevo konkretnih strank ni namenjen varstvu koristi za pravni red v celoti, v smislu zgoraj pojasnjene usmerjevalne vloge Vrhovnega sodišča ter zagotavljanja enotnosti sodne

prakse in razvoja prava. Kadar je na podlagi pravnega sredstva mogoč poseg v konkretno zadevo, je to v funkciji varstva (individualnega) interesa konkretnih strank. To pa ni ustavno sprejemljiv namen pravnega sredstva državnega tožilca v rednem pravnem postopku, torej v postopku, kjer se odloča o individualnih civilnih pravicah posameznikov.

Za stranki konkretnega postopka pa javnega interesa (»javne funkcije vrhovnega sodišča) ni. Vprašanje pravilnosti odločitve v njuni zadevi je vprašanje individualnega interesa strank.²⁴ Seveda je pomembno tudi to – a se uresničuje z zahtevo po kvalitetnem sojenju na instancah, ki so strankam odprte, ne pa s paternalistično vlogo državnega tožilca, ki naj v korist strank vlaga pravna sredstva, ki jih same bodisi nočejo bodisi ne morejo. Povedano drugače – zgoraj je bilo obrazloženo, da je vloga državnega tožilca in ZVZ v pravnem postopku v obstoječi ustavnopravni ureditvi možna le, če to pravno sredstvo sledi interesu, ki presega individualni interes strank konkretnega postopka, torej le če je v skladu s t. i. javno funkcijo Vrhovnega sodišča. Varstvo pravic strank v konkretnih postopkih v rednem pravnem postopku lahko zahtevajo le same stranke. Če dostopa do Vrhovnega sodišča, torej izrednega pravnega sredstva, za stranke v določeni vrsti zadev ni, to pomeni, da zanje ostane pri tistem, kar je po Ustavi tudi pravilo – spoštovanju pravnomočne sodne odločbe (158. člen Ustave).

6. Primerjava namena in ureditve zahteve za varstva zakonitosti in revizije

Položaj pri ZVZ velja glede učinkov odločbe Vrhovnega sodišča primerjati z (dopusčeno) revizijo. Pri reviziji razumljivo ni sporno, da Vrhovno sodišče lahko poseže v konkretno zadevo. S tem namenom namreč stranka revizijo tudi vložiti. Stranke seveda tako ravnaajo zaradi varstva svojega interesa; njih »precedenčni učinek«, usmerjevalna funkcija z učinkom za naprej in poenotenje sodne prakse (praviloma) ne zanimajo. Ta učinek je z vidika stranke konkretnega postopka, ki je vložila revizijo, kolateralne narave. Z vidika namena revizije, kot se izraža skozi kriterije v členu 367.a ZPP, pa je ravno nasprotno: korist revizije je za pravni red v celoti tisto, kar je usmerjeno v prihodnost – odločitev o pomembnem pravnem vprašanju ter s tem korist za razvoj prava in za enotnost sodne prakse. Z vidika uresničevanja »javne funkcije« Vrhovnega sodišča je korist za konkretni stranki povezana le s kolateralnim učinkom – ta je seveda koristen, a vendarle drugoten.²⁵

V tem prepletanju položajev in interesov pri reviziji ne gre drugače, kot da je – zaradi koristi individualnih strank, ki vlagajo to pravno sredstvo – zagotovljeno, da si s tem pravnim sredstvom zavarujejo svoje pravice; da torej to pravno sredstvo omogoča poseg v odločitev

²⁴ Primerjaj sklep Ustavnega sodišča RS U-I-302/09 z dne 12. 5. 2011.

²⁵ Prav tam. Glej tudi Zobec.

v konkretni zadevi. Pri ZVZ pa tega prepletanja in dvojnosti vlog ni – oziroma natančneje, ne sme ju biti, če naj pravno sredstvo državnega tožilca v pravnem postopku ne bo le relikv sovjetskega prava. Zato mora biti učinkovanje odločbe Vrhovnega sodišča pri ZVZ (v rednem položaju – torej ko je ZVZ vložena iz razloga »rešitve pomembnega pravnega vprašanja«) drugačno kot pri reviziji. Tu je edini dopustni namen ZVZ tisti, ki je usmerjen v korist »za naprej« (razvoj prava, poenotenje sodne prakse ter s tem zagotovitev pravne varnosti in predvidljivosti za vse naslovnike pravnih norm v prihodnjih primerih). To pa se mora odražati tudi v obsegu učinka odločitve Vrhovnega sodišča o tem pravnem sredstvu. Tudi ta odločitev mora biti takšna, da učinkuje le »za naprej«, torej le z ugotovitvenim učinkom.

Pričakujem dva pomisleka. Prvi je, da je tudi pravilnost odločitve v konkretni zadevi v javnem interesu, ne le v interesu strank. To drži. Za zaupanje v sodstvo ter, širše, za zaupanje v pravo in za resnični »pravni mir« je pomembno, da so sodne rešitve sporov pri strankah v strokovni javnosti (teorija, odvetniki) in splošni javnosti v čim večji možni meri sprejete kot pravilne, prepričljive in kvalitetne ter kot produkt poglobljenega in skrbnega sodniškega dela. V tem smislu vprašanje, kako je bilo odločeno v konkretni civilni zadevi, presega pomen zgolj za konkretni stranki konkretnega postopka. A vendar zaradi te ugotovitve ne moremo zanikati delitve na zasebni in javni namen oziroma zasebno in javno funkcijo glede pravnih sredstev na Vrhovnem sodišču²⁶ ter je uporabiti kot argument za neomejen dostop do tega sodišča – bodisi skozi pravna sredstva strank bodisi skozi reafirmacijo pravnih sredstev državnega tožilstva. Alternativa je namreč:

- sprejem »sovjetskega modela« neomejene možnosti državnega tožilstva, da vsako zadevo, za katero misli, da ni bila odločena pravilno, predloži v kontrolo Vrhovnemu sodišču, ali
- popolno odprtje vrat strankam za dostop do Vrhovnega sodišča brez kakršnekoli možnosti »filtriranja«.

Prva alternativa – to je najbrž danes splošno sprejeto – ni skladna z ureditvijo pravnega postopka, ki naj temelji na spoštovanju avtonomije strank ter s tem povezane svobode in odgovornosti za lastna ravnanja. Za drugo alternativo – popolnoma »odprta vrata« na Vrhovno sodišče – pa je Ustavno sodišče tudi že prepričljivo obrazložilo, da ne pride v poštev in da bi šibila tako položaj Vrhovnega sodišča kot v praktičnem učinku tudi raven varstva pravic strank.²⁷

Drugi pomislek je (v kontekstu ureditve, da gre za primere, ko revizija ni možna) morda, da »še vedno bolje, da Vrhovno sodišče v postopkih na podlagi ZVZ lahko v korist konkretnih strank odpravi vsaj kakšno nezakonitost, kot da – če bodo v teh primerih odločbe le ugotovitvene – ne more odpraviti niti ene, saj v teh primerih revizija ni možna«. Vendar to ni res. Ni v

²⁶ O tej delitvi glej izčrpno sklep Ustavnega sodišča RS U-I-302/09 z dne 12. 5. 2011.

²⁷ Prav tam.

nasprotju z Ustavo in EKČP, če dostopa do Vrhovnega sodišča ni in če imajo stranke zagotovljen dvostopenjski sodni postopek. V nasprotju z Ustavo pa je, če je dostop do Vrhovnega sodišča mogoč, oziroma širše, če zadeve, v katerih se odloča o civilnih pravicah in obveznostih strank, lahko pridejo do Vrhovnega sodišča, vendar sam postopek dostopa do (Vrhovnega) sodišča in postopek pred tem sodiščem ne ustrezata zahtevam Ustave in ESČP.²⁸ Zato je v resnici ustavno sprejemljivo naslednje: »bolje noben postopek pred Vrhovnim sodiščem kot postopek, ki ne ustreza ustavnim standardom«.

Ob tem velja spomniti, da ureditev, po kateri državno tožilstvo z diskrepcijo izbira, zadeve katerih strank bodo – z učinkom za te stranke – ponovno odprte pred Vrhovnim sodiščem, ogroža tudi jamstva enakosti pred zakonom po 22. členu Ustave. To velja tako za primerjavo položaja strank v različnih postopkih (glej zgoraj, obrazložitev predloga novele ZPP-E) kot za primerjavo položaja strank v istem postopku. Stranka, katere stališče bo enako stališču državnega tožilstva, bo v bistveno boljšem položaju. Težko si namreč zamislimo – in takšnega primera v praksi po mojem vedenju tudi ni bilo – da bi državni tožilec kljub nesporno velikemu objektivnemu pomenu zadeve in pomembnemu pravnemu vprašanju vložil ZVZ zoper sodbo višjega sodišča, za katero sicer misli, da je pravilna. Če torej v pravdi uspe stranka, ki je zastopala pravna stališča, kakršna zastopa tudi državni tožilec, pobuda nasprotne stranke za vložitev ZVZ gotovo ne bo uspešna. V nasprotnem primeru pa bo realno možno, da bo vložena zahteva za varstvo zakonitosti. Pa vendar so sporna pravna vprašanja (in pričakovana korist od odločitve Vrhovnega sodišča za razvoj prava skozi sodno prakso in za enotnost sodne prakse) v obeh primerih povsem enaka. To je le še en dodaten vidik, ki dokazuje, kako neskladno z zahtevanimi standardi ureditve pravnega postopka je, če se dostop do Vrhovnega sodišča »filtrira« pri državnem tožilstvu in je odvisen tudi od tega, ali so pravna stališča državnega tožilstva ugodna za stranko, ki je v sporu izgubila, ali ne.

7. Nujnost razveljavitve dela tretjega odstavka 391. člena ZPP

Ureditev v tretjem odstavku 391. člena ZPP je torej, kolikor tudi v primeru ZVZ, ki je vložena po kriteriju »rešitve pomembnega pravnega vprašanja«, dopušča, da odločitev Vrhovnega sodišča poseže v odločitev v sporu med konkretnima strankama, v neskladju s pravico do sodnega varstva po prvem odstavku 23. člena Ustave in splošno svobodo ravnanja po 35. členu Ustave. Odprava te neskladnosti z Ustavo bi bila enostavna. Sporno določbo je treba v določenem delu razveljaviti. Ker je zakonodajalec to priložnost z novelo ZPP-E zamudil, lahko pričakujemo, da bo to – ko bo vložena ustrezna pobuda (stranke s pravnim interesom) ali zahteva za oceno ustavnosti – storilo Ustavno sodišče. Tretji odstavek 391. člena ZPP se

²⁸ ESČP v zadevi 20627/04, *Liakopolou proti Grčiji*, z dne 24. 5. 2006; odločba Ustavnega sodišča RS Up-1782/08 in U-I-166/08. O tem glej Galič v: Šturm (ur.), 23. člen.

glasi: »Če je zahteva za varstvo zakonitosti vložena pod pogoji iz prvega odstavka 367.a člena tega zakona in vrhovno sodišče spozna, da je utemeljena, ugotovi le, da je bil zakon prekršen, ne da bi posegalo v pravnomočno odločbo, razen če je bila v tej zadevi vložena revizija ali če zoper pravnomočno sodno odločbo revizije ni mogoče dopustiti.« Ustavno nedopusten in obenem za odločitev v tej zadevi relevanten je del, ki se glasi: »ali če zoper pravnomočno sodno odločbo revizije ni mogoče dopustiti«. Protiustavnost bo odpravljena, če se ta del tretjega odstavka 391. člena ZPP razveljavi. Narava protiustavnosti omogoča (natančneje: zahteva) razveljavitev. Pravni položaj po razveljavitvi te določbe bo tak, da bo tudi v teh primerih, tako kot po splošnem pravilu, kadar gre za ZVZ po kriteriju pomembnega pravnega vprašanja, odločitev o ZVZ imela le ugotovitveni učinek – učinkovala bo torej za naprej, kot precedens oziroma z usmerjevalno funkcijo in funkcijo poenotenja sodne prakse za prihodnje primere. Razveljavitev ne bo povzročila kakšne druge protiustavnosti (kot obrazloženo, Ustava ne zahteva, da morajo vse zadeve strank imeti možnost, da pridejo do Vrhovnega sodišča) ali pravne praznine. Zato ne bi bilo dopustno, da bi Ustavno sodišče zgolj ugotovilo protiustavnost in naložilo zakonodajalcu, da jo v določenem roku odpravi. Ali bo zakonodajalec zaradi te spremembe učinkov ZVZ ocenil, da je primerno razširiti dopustnost dopuščene revizije tudi na zadeve, v katerih je zdaj izključena, je stvar primernosti, ne ustavnosti.²⁹ Enako velja za vprašanje, kako urediti, da se bo državno tožilstvo seznanjalo z zadevami, v katerih se odpirajo pomembna pravna vprašanja.³⁰

8. Sklep

S pričakovano ustavnosodno odločitvijo, da sme odločitev o ZVZ, vloženi po kriteriju rešitve pomembnega pravnega vprašanja, imeti le ugotovitveni učinek (torej z razveljavitvijo

²⁹ V zakonodaji je sicer zadnja leta očiten trend širjenja možnosti revizije kot pravnega sredstva strank. Z novelo ZPP-E je bila odpravljena prepoved, da revizije ni mogoče dopustiti, kadar je vrednost spornega predmeta pod 2.000 EUR (žal je ob tem ostala očitno redakcijska napaka, da revizija ni dopustna v sporih majhne vrednosti, glej osmi odstavek 458. člena ZPP). Širijo se (novela ZIZ-L in v pripravi novela ZIZ-M) možnosti revizije v izvršilnem postopku.

³⁰ Praktična težava, kako bodo državni tožilci sploh seznanjeni s spornimi in pomembnimi sodnimi odločbami, proti katerim bi lahko vložili zahtevo za varstvo zakonitosti, ni nerešljiva, v nobenem primeru pa tudi ni ustavnopravno odločilna, saj gre za vprašanje primernosti. Sistem je do zdaj deloval, ker so stranke imele jasen interes, da tožilstvu vlagajo pobude za vložitev zahteve za varstvo zakonitosti. Tega interesa zdaj – ker jim tudi ugoditev temu pravnemu sredstvu ne bo nič koristila – ne bo več, vsaj ne v tako veliki meri. Zagotoviti bi bilo torej treba neki drug institucionalizirani način seznanjanja državnega tožilstva s sodbami sodišč druge stopnje, v katerih se odpirajo pomembna pravna vprašanja ali je ogrožena enotnost sodne prakse. Čakati na javno objavo teh sodb ni dovolj, saj bodo roki za vložitev pravnega sredstva že zamujeni. Avtomatično pošiljanje vseh sodb državnemu tožilstvu zaradi prevelikega obsega in neobvladljivosti tudi ne more biti prava rešitev (pa tudi predvideno ni nikjer). Ni pa ovire, da se ne bi mogel vzpostaviti sistem, po katerem bi višje sodišče za zadeve, za katere ocenjuje, da bi bilo koristno, da pridejo do Vrhovnega sodišča, na lastno pobudo lahko poslalo sodbo v vednost (in razmislek o vložitvi zahteve za varstvo zakonitosti) državnemu tožilstvu.

spornega dela tretjega odstavka 391. člena ZPP), bo v pravnem redu Republike Slovenije ostala koristna vloga državnega tožilstva pri omogočanju, da Vrhovno sodišče polno uveljavi svojo funkcijo pri razvoju prava skozi sodno prakso, zagotavljanju enotnosti sodne prakse ter usmerjanju prakse nižjih sodišč in ravnanja vseh naslovnikov pravnih norm za prihodnje primere.

Kvalitetne ZVZ k temu lahko bistveno pripomorejo, obogatijo lahko razvoj prava in učvrstijo enotnost sodne prakse ter prispevajo k pravni varnosti in predvidljivosti. ZVZ je v pravnem redu Republike Slovenije v ZPP torej smiselno ohraniti. To je po mojem mnenju z vidika koristi za pravni red celo zaželeno. Nujno pa je zagotoviti, da se ustavna skladnost funkcije državnega tožilstva v pravnem postopku odraža v ugotovitveni naravi odločb, izdanih na podlagi njegovega pravnega sredstva. Ugotovitvena narava odločb VS RS, izdanih v teh primerih, podobno kot v sodobnih ureditvah civilnega procesa romanskega tipa za dosego teh pozitivnih učinkov zadošča. Možnost posega v konkretno odločitev v konkretni zadevi pa ni skladna z legitimnim namenom ZVZ, če želimo, da se to pravno sredstvo v pravnem redu ohrani.

Vse navedeno seveda velja za tip ZVZ, ki sem jo obravnaval v tem prispevku – to je ZVZ, ki je vložena in dopustna po kriteriju rešitve pomembnega pravnega vprašanja, torej ZVZ, ki sledi cilju ustvarjanja precedensa. Za ZVZ, ki je vložena iz razloga kršitve kogentnih predpisov ali morale pri dispozitivnih ravnanjih strank (poskusi izigravanja zakona s procesnimi sredstvi), razumljivo ni sporno, da naj se možnost posega v konkretno sodno odločbo ohrani. V teh primerih je javni interes vezan na odločitev v konkretni zadevi, ne na zagotavljanje rešitve pomembnega pravnega vprašanja zaradi učinka za naprej.

In kaj če Ustavno sodišče spornega dela tretjega odstavka 391. člena ZPP ne razveljavi? V tem primeru bo v pravnem redu Republike Slovenije v ureditvi civilnih sodnih postopkov ostal relikv sovjetskega prava, neskladen s samo naravo pravnega postopka kot postopka, v katerem se odloča o individualnih civilnih pravicah in ki temelji na spoštovanju avtonomije – svobode in odgovornosti – strank ter tudi zahtev 23. in 35. člena Ustave.

Literatura

- FASCHING, Hans Walter. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990.
- GALIČ, Aleš. *Ustavno civilno procesno pravo*. Ljubljana: GV Založba, 2004.
- GALIČ, Aleš. Za reformo revizije v pravnem postopku. *Pravna praksa*, 2007, letn. 26, št. 43, pril. str. II–VIII.
- GALIČ, Aleš. *Zakon o pravnem postopku (ZPP) (neuradno prečiščeno besedilo), z uvodnimi pojasnili k spremembam zakona in stvarnim kazalom Aleša Galiča*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 2008.

- GALIČ, Aleš. Ali mora biti sklep Vrhovnega sodišča o nedopustitvi revizije obrazložen. *Podjetje in delo*, 2015, št. 6-7, str. 950-969.
- GALIČ, Aleš. *Zakon o pravnem postopku (ZPP) (neuradno prečiščeno besedilo), z uvodnimi pojasnili k spremembam zakona in stvarnim kazalom Aleša Galiča*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 2017.
- GALIČ, Aleš, in UDE, Lojze. Reforma pravnih sredstev v pravnem postopku. *Podjetje in delo*, 2002, št. 6-7, str. 1574-1585.
- GALIČ, Aleš. Does a decision of the Supreme Court denying leave to appeal need to contain reasons?, v: Adolphsen, J. (ur.), *Festschrift für Peter Gottwald zum 70. Geburtstag*. München: C. H. Beck, 2014, str. [159]-173.
- GALIČ, Aleš. Jamstva glede enotnosti sodne prakse kot del pravice do poštenega sojenja v praksi ESČP, v: Galič, A., Kramberger Škerl, J. (ur.), *Liber amicorum Dragica Wedam Lukič*. 1. natis. Ljubljana: Pravna fakulteta, 2019, str. 105-124, 293-294.
- GALIČ, Aleš. V: Šturm, L. (ur.), *Komentar Ustave Republike Slovenije (dopolnitev - A)*. Kranj: Fakulteta za državne in evropske študije, 2011.
- HESS, Burkhard. V: Oberhammer, P., *Richterbild und Rechtsreform in Mitteleuropa*. Wien: Manz, 2001.
- ROSENBERG, Leo, SCHWAB, Karl Heinz, GOTTWALD, Peter. *Zivilprozessrecht*, 15. Auflage. München: Beck, 1993.
- ZOBEC, Jan. Od individualnega do javnega (precedenčnega) namena Vrhovnega sodišča: ustavnopravni vidik. *Podjetje in delo*, 2015, št. 6-7, str. 919-937.